

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2014» атты
IX халықаралық ғылыми конференциясы

IX Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2014»

The IX International Scientific Conference for
students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION-2014»

2014 жыл 11 сәуір
11 апреля 2014 года
April 11, 2014

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2014»
атты ІХ Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
ІХ Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2014»**

**PROCEEDINGS
of the IX International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2014»**

2014 жыл 11 сәуір

Астана

УДК 001(063)
ББК 72
Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2014» атты студенттер мен жас ғалымдардың ІХ Халықаралық ғылыми конференциясы = ІХ Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2014» = The IX International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2014». – Астана: <http://www.enu.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2014. – 5830 стр. (қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-610-4

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001(063)
ББК 72

ISBN 978-9965-31-610-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2014

көптеген қазақ жастары Египетте білім алып шықты. Ал Алматыда «Нұр-Мүбәрәк деп аталған қазір «Нұр» деп аты өзгертілген қазақ-египет ислам университетін алсақ, қазір онда 300-дей студент білім алып жатыр. Ал оқытушыларына келсек, қазақстандық ғалымдармен қатар мұнда Египеттен арнайы келген ғалымдар да сабақ береді. Қазір сол университеттің өзінде Египеттен келген жиырмадан астам оқытушы сабақ беріп жүр. Одан өзге Қорқыт ата университетінде, Қожа Ахмет Яссауи атындағы университетте, Әл-Фараби атындағы университетте, Абылай хан атындағы халықаралық қатынас және әлем тілдері университетінде, Астанадағы Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінде египеттік оқытушылар дәріс жүргізуде

Қазақстан мен Египет арасындағы экономикалық саладағы қарым-қатынас 1991-1992 жылдары басталған. Тауар айналымының көлемі ол кезде 7 миллион АҚШ долларын құрайтын. Экономикалық ынтымақтасу қарқыны өсе келіп, аталған көрсеткіш 2008 жылы 250 миллион долларға дейін көтерілді. Бірақ соңғы жылдары бұл көрсеткіш біршама бәсеңдеп отыр. 2010 жылы екі елдің тауар айналымы 113 миллионды ғана құрады. Оның 95 миллионы – Египеттің, ал 18 миллионы Қазақстанның үлесі.

2008 жылы Каирдегі қазақ елшілігі орналасқан көшеге Абай Құнанбайұлының есімі берілді.. Осы жерде еліміздің бас қаласы Астана көшелерінің біріне де Египеттің атақты жазушысы Таха Хусейннің аты берлігенін атап өтуіміз керек. Бұл – екі елдің ізгі қарым-қатынасының дәлелі екені даусыз. Бұл шара екі елдің ынтымақтастық деңгейі өте жоғары екенін көрсетіп берді Қазақстан Республикасы мен Египет Араб Республикасы арасындағы саяси, мәдени, ғылыми, экономикалық қарым-қатынастар даму үстінде.

Қолданылған дереккөздер тізімі

1. <http://www.kazembsaudi.com> интернет
2. <http://portal.mfa.kz/portal/page/portal/mfa/kz/content/reference/strategy2030>
3. Тайжан Болатхан. Аталы сөздер. Жалауымда жүрегімнің лүпілі.- Алматы, 2007.- 368б.
4. http://portal.mfa.kz/portal/page/portal/mfa/kz/content/policy/cooperation/asia_africa
5. Астана ақшамы. 2 қараша 2013 жыл
6. Тайжан Болатхан. Елші күнделігі. 2007.

УДК [327:341.224.3](510:574)

ҚАЗАҚСТАН МЕН ҚЫТАЙДЫҢ ТРАНСШЕКАРАЛЫҚ ӨЗЕНДЕР МӘСЕЛЕСІНДЕГІ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ АСПЕКТ

Нурбаева Жанар Нұрланқызы

zhanar_91enu@mail.ru

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, халықаралық қатынастар факультеті,
Шығыстану мамандағының 1 курс магистранты, Астана, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі: Бейсен Айнұр, PhD докторы

Қазіргі кезеңде Орта Азияда трансшекаралық өзендердің су ресурстары бойынша көптеген даулы мәселелер туындауда. Қазақстан үшін трансшекаралық өзендер мәселесі, әсіресе мемлекетіміз бен көршілес Қытай Халық Республикасы арасында көптен бері күн тәртібінде тұрған мәселе болып табылады. Оң шешім қабылдап, екі жақты келісімге келуге дипломатиялық әдістердің және су мәселесінің көршілес мемлекеттердің халқы үшін маңыздылығын түсінудің арқасында ғана қол жеткізу мүмкін, сондықтан қазіргі таңда Қазақстан-Қытай қатынастарындағы трансшекаралық өзендер мәселесі жан-жақты зерттеуді талап ететін өзекті мәселелердің бірі болып отыр.

Қазақстан мен Қытайды жиырмадан астам трансшекаралық өзендер байланыстырады, олардың ең ірілері Ертіс, Іле, Талас және Хоргос өзендері. Бұл өзендердің ресурстары Қазақстан үшін аса маңызды тұщы су көздері болып табылады. «Ертіс-Қарағанды» каналы

Астана, Қарағанды қалаларын ауыз сумен қамтамасыз етіп отырса, Ертістің суы Семей, Екібастұз, Теміртау қалаларын, оған қоса Орталық Қазақстанның ауыл шаруашылық аудандарының қажетін қандырып отыр. Алайда, қазіргі таңда еліміз бен Қытай арасындағы трансшекаралық өзендерді пайдалану мәселесі толыққанды шешімін таба алмай жатыр. Мамандардың болжамы бойынша, қытай тарапының күннен-күнге жоғарылап бара жатқан су тоғаны мен Іле және Ертіс өзендеріндегі су сапасының нашарлауы 2015 ж. қарай Балхаш және Зайсан көлдерінің бассейндерін экологиялық апатқа ұшыратуы әбден мүмкін. Өз кезегінде, алынып отырған су көлемінің ұлғаюы мен трансшекаралық өзендердің суының сапасының төмендеуі еліміздің экологиясына айтарлықтай зиянын тигізеді. Нәтижесінде, жақын болашақта су ресурстарын рационалды пайдалану мәселесі Қазақстан-Қытай қатынастарының шиеленісуіне алып келіп, еліміздің ішкі-саяси жағдайына кері әсерін тигізуі ықтимал. Сондықтан, бұл мәселені зерттеу еліміздің ішкі-сыртқы тұрақтылығын сақтауда, ұлттық мүддеміздің қорғалуында ерекше рөл атқарады.

Екі ел арасында осы мәселе төңірегінде түрлі зерттеулер жүзеге асырылып, біршама келісімдер жасалды. Трансшекаралық өзендердің суын пайдалану туралы алғашқы келіссөздер 1998 ж. өтті. Сол жылдан бастап Қазақстан мен Қытай арасында бұл мәселе дерлік әр бір кездесу, жиындардың күн тәртібіндегі басты мәселелердің біріне айналды. Осыған байланысты трансшекаралық өзендер мәселесі бойынша Бірлескен сарапшылар тобы құрылды. 2000 ж. қарашада Алматы қаласында осы топ сарапшыларының алғашқы мәжілісі өтті, онда 23 трансшекаралық өзеннің алдын ала тізімі мен орындалатын жұмыстың 3 кезеңі жасалынып бекітілді. Нәтижесінде 2001ж. 12 қыркүйекте Астана қаласында Қазақстан және Қытай үкіметтері арасында трансшекаралық өзендерді пайдалану және қорғау мәселелеріне қатысты істестік туралы келісімге қол қойылды. Бұл келісімнің негізінде трансшекаралық өзендерді пайдалану және қорғау бойынша қазақ-қытай бірлескен комиссиясы құрылды. Бірлескен комиссия 2003-2013 жж. аралығында көптеген зерттеулер жүргізіп, біршама жетістіктерге қол жеткізді: комиссияның басты қызметі айқындалды; трансшекаралық өзендерде табиғи апат болған жағдайда, тараптарды бір-біріне хабарлауға міндеттейтін Меморандум қабылданды; тараптар өзендер бойынша гидрологиялық және гидрохимиялық мәліметтерімен алмасты, аналитикалық мәліметтерге қол жеткізе алды; Хоргос өзенінде «Достық» су торабын салу туралы талқылаулар өткізді; Сүмбі өзеніндегі су торабын қайта құру туралы мәселе талқыланды; 2014 ж. қарай Іле және Ертіс өзендерінің суын теңдей бөліп пайдалану туралы келісімге қол қойылды [1].

Трансшекаралық су ресурстарын рационалды түрде пайдалану мәселесі Қазақстан және Қытай басшылықтарының консенсуске келе алмай отырған қиын тақырыптардың бірі. 1990-жж. соңы 2000-жж. басында ҚХР басшылығы өзінің батыс аудандарын дамыту бойынша көлемді жобаны іске асыруды бастады. «Батысты игеру саясаты» стратегиясының құрамына ең алдымен ҚХР ШҰАА (Шыңжаң) территориясындағы су ресурстарын пайдалануды интенсификациялау бойынша жоспарлар кіреді [2]. Жекелей айтқанда, қытай үкіметі Ертіс өзеніне қатысты «635 жобасын» жасап шықты. Оған сәйкес 90-жж. соңынан бастап өзенде кең көлемді құрылыс жұмыстары басталды. Бұл жобаның басты мақсаттарының бірі «Ертіс-Қарамай» су каналының құрылысы еді. Канал 2000ж. тамыз айында қолданысқа беріліп, кеңдігі 22 м., ал ұзындығы 300 км құрайды. «635 жобасы» канал құрылысынан басқа, Ертіс өзенінде дамбаларды және құрамында СЭС бар бірнеше ГТҚ (гидротехникалық құрылыс) салуды да көздеді[3]. Осыған байланысты 2009 ж. Қарамайда аймақтағы аса үлкен мұнай қоймасының құрылысы басталды, оған қоса Ертістің ең ірі тармағы болып табылатын Қыран өзенін бұрып алу үшін Алтай қ. аумағында су қоймасы салына бастады.

Көрсетілген жобалардың Ертіс өзенінен алынатын судың көлемін еселеп арттыруы анық. ҚХР қазіргі кезде өзенде жиналатын 9 км судың 1,5 км көлемін пайдаланса, «Ертіс-Қарамай» каналының мүмкіндіктерін ескеріп келешекте қазіргі көрсеткішті 4,5-5 км шамасына дейін өсіруді көздеп отыр, бұл жалпы өзен суының 50%-ын құрайды [4]. Болжамымыз бойынша, егер Қытай өзен суының 50% демей-ақ, 30%-ын пайдаланатын болады десек, тіпті осының өзі

Қазақстан және Ресей территорияларында кең ауқымды экологиялық апаттың орын алуына алып келеді.

Каналдың және өзге де ГТҚ құрылыстарының жүзеге асуы «635 жобасының» тек қана бірінші кезеңінің жүзеге асуы екендігін айта кеткен жөн, ал кейінгі жұмыстар жоба бойынша 2020 ж. дейін жалғасатын болады. Бұл тұрғыда Шыңжаң үкіметінің автономиядағы мақта және дәнді дақылдардың егіс алқабын кеңейтуге, сонымен қатар Қарамай қаласындағы жаңаөндірістік объектілерді сумен қамтамасыз етуге байланысты жоспарлары да үкіметіміздің еліміздің мүддесі үшін алаңдауына түрткі болып отыр.

Түрлі зерттеулер негізінде трансшекаралық Ертіс өзенінен жоспарлы түрде ірі көлемде су тарту Қазақстан үшін келесідей келеңсіз салдарларды тудыруының ықтымалдығы жоғары:

- ❖ Балқаш және Зайсан көлдеріндегі табиғи тепе-теңдік пен су балансының бұзылуы;
- ❖ Бұл аймақтардағы эпидемиологиялық және экологиялық жағдайдың нашарлауы, климат деградациясы, судағы оны ауыл шаруашылығы мен күнделікті пайдалануға жарамсыз ететін зиянды заттардың концентрациясының жоғарылауы;
- ❖ Ертіс СЭС каскадының электрэнергиясын өндіруінің төмендеуі: 2030 ж. қарай 25% дейін, 2050 ж. қарай 40%дейін;
- ❖ 2020 ж. қарай Ертістегі кеме қатынастарының тоқтауы;
- ❖ Ертістегі шабындық алқаптардың деградациялануы, Бұқтырма су қоймасының деңгейінің төмендеуі мен оның Зайсан көлінен бөлінуі;
- ❖ Маңайдағы ауылдар мен қалаларды сумен қамтамасыз ету мәселесінің шиеленісуі және ауыл шаруашылығындағы мәдени дақылдардың өнімділігінің төмендеуі.

Ал екінші ірі трансшекаралық Іле өзенінің бойында қытай тарабы 30-дан аса электростанция, 10-ға жуық ірі су қоймаларын, тоғандар мен ГТҚ салуды көздеп отыр. Бүгінде Қытай өзен суының 3,5 км бұрып алып отыр, ал келер жылдарда бұл көрсеткіш 5 км дейін өседі деген болжамдар бар. Сарапшылардың айтуы бойынша, Іле өзеніндегі жоспарланған барлық жобалардың іске асуы, 2050 ж. қарай өзен суының Қазақстанға келетін мөлшерін 40%-ға төмендетеді. Оған қоса салынып жатқан өндіріс орындарының салдарынан өзен суының ластану қаупі артады. Бұл мәселелердің барлығы, Іле өзенінің бақыланып отырған табиға дефицитін бірге қарастырғанда, Балқаш көлінің бірден таяздануына алып келуі мүмкін.

Қазақстан үкіметі Хоргос өзені бойынша екі ел арасындағы ондаған жылға созылған келіссөздер нәтижесінде еліміз үшін тиімді шарттарға қол жеткізе алды, яғни өзен суын теңдей бөлу туралы келісімге келді. Осының нәтижесінде «Хоргос өзенінде «Достық» су торабын бірлесіп салу туралы» келісімге қол қойды. Су торабының құрылысы 2011 жылы басталып, 2013 жылдың шілде айында құрылыс аяқталып, су торабы іске қосылды. Осылайша, Қазақстан Аспан асты елімен трансшекаралық Хоргос өзені бойынша суды теңдей бөлуге мүмкіндік беретін алғашқы келісімге қол жеткізді. Ендігі кезекте еліміздің алдында өзге де өзендер бойынша осындай нәтижеге жету мақсаты тұр.

Қазақстан мен Қытай осы күнге дейін трансшекаралық өзендердің ресурстарын рационалды түрде реттеуші жиырмадан астам келісімдер мен келісім шарттарға қол қойды. Яғни, қазіргі таңда екі ел арасындағы су дауын шешуге қажетті барлық нормативтік-құқықтық база бар деуге болады. Алайда, тәжірибе жүзінде қытай тарабы өздерінің міндеттерін орындамауы жиі кездеседі, бұл өз кезегінде біз үшін біршама мәселелер туғызуда:

- ❖ Қытай үкіметі су мәселесін шешуді, трансшекаралық өзендер ресурстарын бірлесіп пайдалану туралы келісімдерге қол қоюды барынша созып отыр. Көпжылдық келіссөздер барысында еліміздің біршама жетістіктерге қол жеткізгендігін жоққа шығаруға болмайды. 2000 жж. басында бұл мәселе өте төмен деңгейде қаралса, бертін келе трансшекаралық өзендер мәселесі мемлекеттік деңгейде қарастырылып жүр. Бірақ, бұл қазірше біз күткендей нәтиже бермей отыр[5]. Сонымен, Қазақстан үкіметі біраз мәселелерді шешкенімен, негізгі мәселе – екі ірі өзеннің суын пайдалануды реттеуші құжатқа қол қою әлі де өз шешімін таппауда;

❖ ҚХР үкіметі трансшекаралық суларды тек қана екі жақты келіссөздер жүргізуді қалайды. Өз кезегінде, көпжылдық тәжірибенің көрсетуі бойынша екі жақты келіссөздер ешқандай айтарлықтай нәтижеге қол жеткізуге мүмкіндік бермей отыр. Ресейдің Ертіс өзені суын пайдалануда мүдделі екенін ескеріп Қазақстан бұл мәселені үшжақты қарастырудың маңыздылығын айтуда, алайда, Қытай басшылығы трансшекаралық өзендер мәселесін үшжақты форматта қарастыру мүмкін емес деген көзқарасты ұстанып отыр. Осы арқылы қытай дипломаттары трансшекаралық өзендер мәселесі бойынша келіссөздер үрдісінде Ресей мен Қазақстанның бірлесіп әрекет етуін шектеп отыр;

❖ Су дауын шешу қазақ-қытай қатынастарындағы тағы бір ірі мәселеге тәуелді, яғни, өзара қарым-қатынастың дерлік барлық бағытында Қытайдың доминанттылығына. Бұл жағдайды Қытай тарабын тәжірибелі сарапшылардың өкілдеуімен түсіндіруге болады, олар суды пайдалану мәселесімен қатар, заң және дипломатия бойынша да күзиретті мамандар. Қытай Комиссияның іс-әрекеті шегінде бірлескен шараларға келетін делегацияларын өте жақсы қаржыландырады;

❖ Қытай трансшекаралық өзендер факторын Қазақстанды өзінің саяси-экономикалық мүдделері аясында ұстау мақсатында оған үнемі ықпал жасап отыру үшін пайдалануы әбден мүмкін;

❖ ҚР мен ҚХР арасында 20-дан астам екіжақты келісім шарттардың болуына қарамастан, бүгінгі күнге дейін трансшекаралық өзендердің суын экологиялық тұрғыдан реттеуші келісім шарт жоқ. Дәлірек айтқанда, Ертіс өзенінің азайып бара жатқандығын ескеріп, жыл сайынғы судың пайдалануға болатын мөлшерін белгілеу туралы келісімге қол жеткізу қажет.

2011 жылы Н.Ә.Назарбаевтың Қытайға жасаған іс-сапары нәтижесінде қабылданған ҚР және ҚХР бірлескен ресми коммюникеде тараптар «ҚР мен ҚХР трансшекаралық өзендерінің суын бөлу бойынша негізгі техникалық жұмыстарды жүзеге асыру жоспарын» белсенді түрде жүзеге асыратынын мәлімдейді. Сонымен қатар, Үлкен Ұласты өзенінің суын пайдалану мәселесі бойынша да ұтымды да тиімді шаралар қолданатынын айтты [6].

Бірақ, Қытайдың экономикалық мақсат мүдделерін қарастыра келе, бұл мәселенің жақын болашақта шешілуі қиын екендігін көруге болады. Оны шешу жолында еліміздің үкімет басшылары, сарапшылары, дипломаттары, қытайтанушылары көптеген еңбек етуі тиіс.

Ең алдымен халықаралық құқық нормалары негізінде трансшекаралық өзендердің суын бөлісу және оларды қорғаудың құқықтың мәселелері бойынша негіз болатын құжаттарға қол қоюды жеделдету қажет. Оның бастамасы ретінде трансшекаралық өзендер мәселесін ШЫҰ және Қазақстан-Ресей-Қытай үшжақты деңгейде қарастыру керек.

Қытай тарапының өте көп көлемде өзен суын бұрып алуының алдын алу мақсатында бірлескен су тораптарын салуды жалғастыруды жолға қою қажет. Оған қоса ресурстарды үнемдеу технологиясын ендіру арқылы да сумен қамтамасыз ету тапшылығының алдын алуды жолға қойған жөн. Осындай алғышарттарды орындаған кезде ғана екі ел арасындағы трансшекаралық өзендердің суып пайдалану мәселесінің өз шешімін табуына жол ашылуы мүмкін.

Қолданылған дереккөздер тізімі

1. Қазақстандық гуманитарлық-саяси конъюнктура орталығы // <http://www.sarap.kz/rus/view.phpid=477&sarap=92de0e0774556828fe7dcd4256c1da9a>.
2. Мила Богданова, Прощай, Балхаш? Проблема трансграничных рек становится все более острой // Ислам и политика в Центральной Азии.
3. 额尔齐斯河和635引水工程 - (Ертіс өзені және «635» су каналының жобасы) – 09.02.2007.
4. 中哈跨界水资源争端:缘起、进展与中国对策 - (Су мәселелері бойынша Қытай-Қазақстан арасындағы даулар: басталуы, үдерісі және ҚХР қолданып жатқан шаралар) // «人民日报» газеті, 18.07.2013, №7.

5. 关于加快伊犁河、额尔齐斯河流域生态环境综合治理的建议 (全国政协十一届二次会议

个人提案 - (Ертіс және Іле өзендері бассейніндегі экологиялық ортаны кешенді түрде қайта қалпына келтіруді жеделдету бойынша жеке ұсыныстар – ҚХСКК БК (БК НПКСК) 11-шықырылым, 2-сессия) – 16.03.2009.

6. Совместное коммюнике Республики Казахстан и Китайской Народной Республики// Казахстанская правда// 23.02.2011.

УДК 39(520)“652”

ЖАПОНИЯНЫҢ БАЙЫРҒЫ ТҮРҒЫНДАРЫ – АЙНУ

Рыскалиева Элеанора Жаксылыковна

eleanorzhaksylykkyzy@yandex.kz

ҚР, Астана қ., Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Халықаралық қатынастар факультеті

Шығыстану кафедрасының оқытушысы

Айну (ainu, «адам», «шынайы адам») – жер шарындағы көптеген аз ұлттардың ішінде ерекше орын алатын өзгеше халық. Оларды тарихи жазбаларда «эдзо» («ezo») деп те атайды. Өлі күнге дейін әлемдік ғылымда ерекше көңіл аударылады. Бұл өмірлері орман, өзендермен, теңізбен және аралдармен байланысқан әдемі және мықты халық болған.

Қазіргі таңда айнулардың шығу тегі белгісіз болып қалуда. XVII ғ. айнуларды кездестірген еуропалықтар олардың сыртқы бейнелеріне таң қалған. Тілі, еуропа тектес нәсілдің бет-пішіндері, сәнді, әрі тамаша сақалдары (оларды тамақ ішкен кезде арнайы таяқшалармен ұстап отырған) айнууды көрші моңғол тектес нәсіл тайпаларынан қатты ерекшелендірді. Қоңыржай климатта өмір сүргендеріне қарамастан жазда айнулар экваторлық елдердің тұрғындары секілді тек белге орайтын таңғыш таққан.

Айнулардың шығу тегі туралы көптеген болжамдар бар, жалпы оларды үш топқа бөлуге болады:

1. Айнулар үндіеуропалық және кавказдық нәсілдерге жақын – бұл теорияны Дж.Бэчелор, С.Мураяма ұстанды;

2. Айнулар австронезиялықтармен (Тайвань, Оңтүстік-Шығыс Азия, Филиппин, Малайзия тұрғындары) туыс және Жапон аралдарына оңтүстіктен келді – бұл теорияны Л.Я. Штернберг ұсынды және бұл Кеңес Одағы этнографиясында басымдыққа ие болды;

3. Айнулар полеоазиат ұлттарына жақын және Жапон аралдарына солтүстіктен Сібірден келген – бұл көзқарасты негізінен жапон антропологтары ұстанды.

Штернберттің айн және австронезиялықтармен туысқандығы жөніндегі болжамы расталған жоқ. Мәселен, Жапониядағы айнулар мәдениеті Индонезиядағы австронезиялықтар мәдениетінен әлдеқайда ежелгі екенін байқауға болады. Бұған қарамастан айнулардың оңтүстіктен шығу тегі туралы болжамның келешегі бар, себебі соңғы кезде айнулардың Оңтүстік-Шығыс Азия және Оңтүстік Қытайда тұратын мяо-яо халқының алыс туысы болуы мүмкіншілігін пайымдайтын лингвистикалық, генетикалық және этногеографиялық ақпараттар пайда болды.

Өзірше, айнулардың негізгі антропологиялық көрсеткіштері бойынша айнулар жапондардан, кәрістерден, нивхлардан, ительмендерден, полинезиялықтардан, индонезиялықтардан, Австралия аборигендерінен және жалпы Қиыр Шығыс және Тынық мұхиттағы тұрғындарға мүлде ұқсамайтындығы анықталған.

Айнулар шамамен б.з.б. 13 мың жыл бұрын Жапония аралдарына келіп, неолиттік Дзёмон мәдениетін құрған. Айнулардың жапон аралдарына қай жақтан келгендері жөнінде нақты дәлелдер жоқ, алайда Дзёмон дәуірінде айнулар Жапония аралдарының барлығын – Рюкюдан Хоккайдоға дейін, сонымен қатар Сахалиннің жартысында, Куриль аралдарында